

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ
N U T A R I M A S

**DĖL VAIKŲ NUO GIMIMO IKI PRIVALOMOJO MOKYMO PRADŽIOS
GYVENIMO IR UGDYMO SĄLYGŲ GERINIMO MODELIO APRAŠO
PATVIRTINIMO**

2009 m. lapkričio 11 d. Nr. 1509
Vilnius

Įgyvendindama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų programos įgyvendinimo priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. 189 (Žin., 2009, Nr. [33-1268](#)), 2 lentelės 103 punktą ir 3 lentelės 1252 punktą, taip pat Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo 2008–2010 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 1 d. nutarimu Nr. 1047 (Žin., 2008, Nr. [124-4718](#)), 1 priedo 2 lentelės 10 punkto antrąją pastraipą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Patvirtinti Vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymo pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio aprašą (pridedama).

2. Pavesti Švietimo ir mokslo ministerijai koordinuoti Vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymo pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio aprašo (toliau – Aprašas) įgyvendinimą.

3. Rekomenduoti savivaldybėms dalyvauti įgyvendinant Aprašą ir skirti iš savo biudžeto lėšų jam įgyvendinti.

4. Nustatyti, kad Aprašo įgyvendinimo priemonės, pateiktos Aprašo priede, finansuojamos atsižvelgiant į šalies finansines galimybes iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto atitinkamoms ministerijoms ir kitoms institucijoms, atsakingoms už Aprašo įgyvendinimą, numatytų asignavimų.

5. Įpareigoti:

5.1. Aprašo įgyvendinimo priemonių vykdytojus – kasmet iki gruodžio 20 d. teikti Švietimo ir mokslo ministerijai informaciją apie jų įgyvendinimą;

5.2. Švietimo ir mokslo ministeriją – pasibaigus metams, kartu su metine savo veiklos ataskaita Lietuvos Respublikos Vyriausybei teikti apibendrintą informaciją – Aprašo įgyvendinimo ataskaitą.

MINISTRAS PIRMININKAS

ANDRIUS KUBILIUS

ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRAS

GINTARAS STEPONAVIČIUS

VAIKŲ NUO GIMIMO IKI PRIVALOMOJO MOKYMO PRADŽIOS GYVENIMO IR UGDYMO SĄLYGŲ GERINIMO MODELIO APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymo pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio aprašo (toliau – šis aprašas) paskirtis – pateikti tarpinstituciniu bendradarbiavimu pagrįstą švietimo programų, sveikatos priežiūros paslaugų, socialinės paramos ir švietimo pagalbos teikimo vaikui ir jo tėvams (įtėviams, globėjams) (toliau – tėvai) nuo vaiko gimimo iki jo privalomojo mokymo pradžios schemą ir reglamentuoti šio aprašo įgyvendinimą.

2. Rengiant šį aprašą, vadovautasi Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu (Žin., 1991, Nr. [23-593](#); 2003, Nr. [63-2853](#)), Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ratifikavimo“ (Žin., 1995, Nr. 60-1501), Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu (Žin., 1996, Nr. [33-807](#)), Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. IX-1700 (Žin., 2003, Nr. [71-3216](#)), Vaiko gerovės valstybės politikos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. vasario 17 d. nutarimu Nr. 184 (Žin., 2005, Nr. [25-802](#)), Nacionaline demografinės (gyventojų) politikos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 28 d. nutarimu Nr. 1350 (Žin., 2004, Nr. [159-5795](#)), Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu (Žin., 2006, Nr. [17-589](#)), Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymu (Žin., 2002, Nr. [56-2225](#)), Vaikų sveikatos stiprinimo 2008–2012 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. rugpjūčio 27 d. nutarimu Nr. 836 (Žin., 2008, Nr. [104-3979](#)), kitais švietimą, socialinę paramą, sveikatos priežiūros paslaugas reglamentuojančiais teisės aktais.

3. Šiame apraše vartojamos sąvokos:

Kompleksinė pagalba – koordinuotas švietimo programų vykdymas, socialinės paramos, sveikatos priežiūros paslaugų ir švietimo pagalbos teikimas individualiam vaikui ir jo tėvams jo tėvų pageidavimu ar atsakingų už vaiko teisių apsaugą institucijų teikimu.

Tarpinstitucinė komanda – įvairių valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų specialistų grupė, sutelkta kompleksinei pagalbai vaikui ir jo tėvams koordinuoti ir teikti.

Kitos šiame apraše vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatyme ir kituose teisės aktuose.

4. Šis aprašas įgyvendinamas 2009–2012 metais.

II. SITUACIJOS ANALIZĖ

5. Vaiko gerovės valstybės politikos strategijos tikslas – visų Lietuvos Respublikoje gyvenančių vaikų gerovė – sąlygų vaikui gyventi visavertį gyvenimą sudarymas, jo teisės į apsaugą nuo visų smurto ir išnaudojimo formų, aprūpinimą ir dalyvavimą visuomenės gyvenime užtikrinimas. Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose, siekiant užtikrinti švietimo prieinamumą, tęstinumą ir socialinį teisingumą, numatoma išplėtoti ikimokyklinio ugdymo paslaugas, pirmiausia jas atveriant socialinę atskirtį patiriantiems ir socialinės rizikos šeimų vaikams, sukuriant šeimų pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemą, užtikrinant lygias mokymosi starto galimybes, sukuriant ir išplėtojant visuotinio priešmokyklinio ugdymo sistemą, teikiant kryptingą pedagoginę, kultūrinę paramą visoms

vaikus auginančioms socialinės rizikos šeimoms. Jungtinių Tautų vaiko teisių komitetas 2006 m. kovo 17 d. išvadose dėl Lietuvos Respublikos II ataskaitos apie Vaiko teisių konvencijos nuostatų įgyvendinimą Lietuvoje teigiamai įvertino vaiko teisių apsaugos laimėjimus, tačiau pareiškė ir kritinių pastabų dėl įvairių vaiko teisių užtikrinimo ir paslaugų vaikams finansavimo. Jungtinių Tautų vaiko teisių komitetas pažymėjo, kad vaikams nepakanka socialinių, sveikatos priežiūros ir ugdymo paslaugų.

6. Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2002 m. rugsėjo 18 d. rekomendacijoje Rec(2002)8 „Dėl rūpinimosi vaikais dienos metu“ valstybės narės raginamos imtis veiksmų, užtikrinančių prieinamas, nebrangias, lanksčias ir geros kokybės ikimokyklinio ugdymo paslaugas, ir siekti, kad iki 2010 metų ikimokyklinio ugdymo paslaugas gautų 33 procentai vaikų nuo gimimo iki 3 metų ir 90 procentų vaikų nuo 3 iki 6 metų. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, Lietuvoje 2007 metais pagal ikimokyklinio ugdymo programą ugdyta 64 procentai 1–6 metų vaikų (1–3 metų – 18 procentų), pagal priešmokyklinio ugdymo programą – 71 procentas 6–7 metų vaikų. Nuo 2007 metų įgyvendinama Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2007–2012 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 1057 (Žin., 2007, Nr. [106-4344](#)). Ja siekiama didinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą ir veiksmingumą, gerinti kokybę. Ypač daug dėmesio skiriama ankstyvojo amžiaus (nuo 0 iki 3 metų) vaikų ugdymo paslaugų plėtrai, įvairių ir lanksčių ikimokyklinio ugdymo organizavimo formų diegimui (pusės darbo dienos, keleto valandų per dieną, keleto dienų per savaitę, visos savaitės, popietinės, savaitgalio grupės ir panašiai) siekiant padėti šeimoms derinti darbo ir šeimos pareigas, mažinti kaimo gyvenamųjų vietovių (2007 metais dalyvavo 20,4 procento 1–6 metų vaikų) ir miesto (2007 metais dalyvavo 74,6 procento 1–6 metų vaikų) skirtumus. Tikimasi, kad įgyvendinus šią programą 2012 metais ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankys 25 procentai vaikų nuo 0 iki 3 metų, ne mažiau kaip 60 procentų 3–6 metų vaikų (kaimo gyvenamosiose vietovėse – ne mažiau kaip 40 procentų), ne mažiau kaip 90 procentų 6–7 metų vaikų bus ugdomi pagal priešmokyklinio ugdymo programą (kaimo gyvenamosiose vietovėse – ne mažiau kaip 80 procentų). Vis daugiau nevalstybinių mokyklų teiks ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugas. Ikimokyklinio ugdymo ir kitose švietimo pagalbą teikiančiose įstaigose bus įsteigta ne mažiau kaip 500 socialinių, specialiųjų pedagogų, psichologų ir kitų specialistų etatų. Įvairės ikimokyklinio ugdymo paslaugos. Naujus ikimokyklinio ugdymo modelius taikys ne mažiau kaip 30 procentų ikimokyklinio ugdymo įstaigų. Ikimokyklinio ugdymo auklėtojų, priešmokyklinio ugdymo pedagogų, ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų, kitų darbuotojų kvalifikacija bus tobulinama sistemingai pagal akredituotas kvalifikacijos tobulinimo programas. Išvardytos priemonės padės Lietuvai artėti prie ikimokyklinio amžiaus vaikų dalyvavimo ugdymo programose vidurkio, bet neišspręs visų ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo ir gyvenimo problemų.

7. Iš esmės kinta valstybės požiūris į socialinę paramą. Šalia piniginės socialinės paramos ir stacionarios ilgalaikės socialinės globos ir slaugos neįgaliems vaikams ir suaugusiems asmenims pradėtas dirbti socialinis darbas su šeima. 2006 m. sausio 19 d. priimtas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. Pagal šį įstatymą pakeistas paslaugų finansavimo modelis – atsisakyta centralizuoto apmokėjimo už paslaugas ir įvestas paslaugų pirkimas–pardavimas, o pagrindinė atsakomybė už jų organizavimą patikėta savivaldybių administracijoms. Įgyvendinant šį įstatymą, seniūnijose steigiami socialinių darbuotojų, kurie teikia socialines paslaugas šeimoms, etatai, kuriamas gyvenamųjų vietovių bendruomenių ir savivaldybių lygmens nestacionarių paslaugų tinklas, paslaugos teikiamos kliento namuose, trumpalaikės, dienos socialinės paslaugos teikiamos pagal individualius poreikius. Reformuojamos stacionarios socialines paslaugas teikiančios įstaigos – jose atsisakoma medicininio paslaugų teikimo modelio ir orientuojamasi į socialines paslaugas. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 metų duomenys ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu 2006 metais

uždarosios akcinės bendrovės „Factus Dominus“ atlikto vaiko gerovės reprezentacinio tyrimo rezultatai rodo, kad šiuo metu šeimai teikiama nemažai paslaugų, tačiau įvairiuose regionuose jos pasiskirsčiusios netolygiai, nevienodai prieinamos įvairių grupių asmenims, pasigendama jų kompleksiško, veiksmingo ir orientavimosi į konkretaus vaiko ir tėvų individualią problemą.

8. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2007 metų pabaigoje buvo beveik 12 000 socialinės rizikos šeimų, jose augo 27 900 vaikų. Socialinės rizikos šeimose vaikų nuo 0 iki 3 metų padaugėjo beveik 3 930, nuo 4 iki 6 metų vaikų – beveik 4 750. Daugiausia šeimų į socialinės rizikos šeimų apskaitą įrašoma dėl tėvų girtavimo ir psichotropinių medžiagų vartojimo, tėvystės įgūdžių stokos – 7 321. Tai sudaro daugiau kaip 61 procentą visų socialinės rizikos šeimų, kuriose 2007 metais buvo 2 009 vaikai nuo 0 iki 3 metų, 2 737 vaikai nuo 4 iki 6 metų. Tėvų globos 2007 metais neteko 1 122 vaikai iki 7 metų. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, 2007 metais kūdikių namuose buvo 391 kūdikis (2006 metais – 416) ir 192 vaikai ugdyti 18 ikimokyklinio ugdymo įstaigų globos grupių. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, 2007 metais vaikų globos įstaigose dirbo 7 472 darbuotojai ir savanoriai (2006 metais – 7 961 darbuotojas ir savanoris). Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės skelbiami Vidaus reikalų ministerijos duomenys rodo, kad 2007 metais kas dešimtas užregistruotas asmuo, nukentėjęs nuo nusikalstamų veikų, – vaikas. 2007 metais sunkius sveikatos sutrikdymus patyrė 19 vaikų, nužudyta 10 vaikų. 2007 metais kas septintas užregistruotas nuo nusikalstamos veikos nukentėjęs vaikas patyrė traumų nuo tėvo ar motinos. Išankstiniais Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2008 metais Lietuvoje nuo įvairių nusikalstamų veikų nukentėjo 3 720 vaikų (iki 18 metų), tai yra 18,6 procento mažiau nei 2007 metais (2007 metais – 4 571 vaikas). Nukentėjusieji 2008 metais pagal amžių: 0–3 metų – 99 vaikai (2007 metais – 122); 4–6 metų – 129 vaikai (2007 metais – 196); nuo nusikaltimų asmens sveikatai nukentėjo iš viso 886 vaikai (2007 metais – 980), iš jų 76 – vaikai iki 6 metų; nuo nusikalstamų veikų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui nukentėjo iš viso 158 vaikai, iš jų 17 vaikų iki 6 metų; nuo tėvų nukentėjo 86 vaikai iki 6 metų (t. y. 28,9 procento mažiau nei 2007 metais), nuo patėvių – 4 vaikai (2007 metais – 12), nuo giminaičių – 5 vaikai (2007 metais – 8).

9. Socialinę riziką ir socialinę atskirtį patiriančioms šeimoms reikia tikslinių švietimo programų ir socialinės paramos (socialinių paslaugų). Darbo ir socialinių tyrimų instituto 2007 metais atlikto tyrimo „Vaikų skurdo ir socialinės atskirties mažinimo galimybės ir priemonės Lietuvoje“ ataskaitoje pažymima, kad beveik nedirbamas prevencinis darbas su socialinės rizikos šeimomis. Stokojama glaudaus tarpinstitucinio bendradarbiavimo, laiku Vaiko teisių apsaugos tarnybai perduodamos informacijos apie vaiką ir tėvus. Dėl šeimai laiku nesuteiktų socialinių paslaugų, nevykdytos prevencijos vaikai dažnai turi būti paimami iš šeimos ir apgyvendinami vaikų globos namuose. Šiuo metu vaikus auginančioms socialinės rizikos šeimoms dažniausiai teikiama tik materialinė parama. Tikslinės Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos taip pat daugiau skiriamos ne socialinių paslaugų teikimui remti, o piniginei paramai teikti. Savivaldybėse neišplėtotos nestacionarios socialinės paslaugos socialinės rizikos šeimoms, auginančioms vaikus. Per retas nevyriausybinių organizacijų, teikiančių paslaugas socialinės rizikos šeimoms, tinklas. Visose seniūnijose nuo 2007 m. sausio 1 d. turėjo būti įsteigti socialinio darbuotojo, dirbsiančio su rizikos šeimomis, etatai. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2008 metų pradžioje seniūnijose buvo 612,5 socialinio darbuotojo etato, t. y. visose seniūnijose dirbo socialinis darbuotojas (kai kuriose ir daugiau). Lietuvoje seniūnijose 2007 metais vienam socialiniam darbuotojui vidutiniškai teko 1 200 vaikų iš socialinės rizikos šeimų, tačiau įvairiose savivaldybėse šis skaičius labai skyrėsi, pvz., Vilniaus miesto savivaldybėje vienam darbuotojui teko 5 542 vaikai, o Molėtų rajono – tik 460 vaikų. 2008 metais socialinį darbą su įvairiomis

gyventojų grupėmis (socialinės rizikos šeimomis, pagyvenusiais žmonėmis, neįgaliais, asmenimis, grįžusiais iš įkalinimo įstaigų, ir kitais) dirbo apie 8 300 darbuotojų.

10. Šiuo metu savivaldybėse veikia švietimo, sveikatos priežiūros, socialinės paramos ir paslaugų sistemos, tačiau didėjanti mažų miestelių ir kaimo gyvenamųjų vietovių gyventojų atskirtis, neigiami demografinės būklės pokyčiai Lietuvoje skatina tėvus ieškoti į šeimą orientuotų ir šeimai prieinamų kompleksinių paslaugų iki vaikai gimstant, jam gimus, taip pat kol vaikas pradeda lankyti mokyklą, ypač kaimo gyvenamosiose vietovėse: pediatro, šeimos gydytojo, bendruomenės slaugytojo, akušerio, psichologo, socialinio darbuotojo, socialinio pedagogo pagalboms. Trūksta pagalbos tėvams, besilaukiantiems kūdikio, gimus kūdikiui, – jo auginimo ir priežiūros klausimais, gimus neišnešiotam kūdikiui, pedagogų pagalboms tėvams, auginantiems ikimokyklinio amžiaus vaikus, ypač turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių, trumpalaikės vaikų priežiūros paslaugų skubiais atvejais. Daugeliu atvejų tėvams galėtų padėti specialistų organizuojamos tėvų savipagalbos grupės, tėvystės įgūdžių ugdymo seminarai, saugios motinystės mokyklėlės ir panašiai. Būtina aktyvinti švietėjišką veiklą dirbant su paaugliais, kurie anksti pradeda lytinį gyvenimą, neigiamai veikiančių skirtingų lyčių asmenų gebėjimus ateityje užmegzti atsakomybe, pagarba ir meile grįstus ilgalaikius santykius, būtinus visavertei šeimos aplinkai sukurti, teikti įvairiapusę pagalbą besilaukiančiai nepilnametei ir panašiai. Savivaldybėse stokojama kompleksinio darbo su šeima ir vaikais patirties. Šioje srityje pastebima tik privačių asmenų ar nevyriausybinų organizacijų savarankiška iniciatyva teikti tėvų švietimo, konsultavimo ir informavimo paslaugas.

11. Europos ir pasaulio valstybių patirtis rodo – socialinės rizikos šeimoms reikia ilgalaikės kompleksinės pagalbos. Kad tokia pagalba būtų teikiama sklandžiai, turi bendradarbiauti pačios institucijos ir aiškiai koordinuoti veiklą. Tačiau Lietuvoje tokio bendradarbiavimo stokojama. Nors įvairių sričių teisės aktai įpareigoja asmenis, teikiančius švietimo, socialines ir sveikatos priežiūros paslaugas, teikti informaciją apie vaiko teisių pažeidimo atvejus, o savivaldybėse turėtų veikti savivaldybių bendruomenių vaiko teisių apsaugos tarnybos, dažniausiai apsiribojama trumpalaikės globos vaikui, patyrusiam smurtą, nepriežiūrą ar kita, suteikimu, prireikus teikiamos sveikatos priežiūros paslaugos, tačiau šeimos problemos nesprenžiamos. 2003–2004 metais Švietimo ir mokslo ministerijos 4 savivaldybėse (Vilniaus miesto, Klaipėdos rajono, Elektrėnų, Varėnos rajono) vykdyto vaikų nuo gimimo iki mokyklos gyvenimo ir ugdymosi sąlygų vertinimo projekto išvados:

11.1. Valstybės ir savivaldybių įstaigos ir institucijos, atsakingos už paramos ir pagalbos šeimai teikimą, nepakankamai keičiasi informacija apie nepalankias vaiko gyvenimo sąlygas. Informacija tarp anksčiau minėtų įstaigų ir institucijų dalijamasi fragmentiškai ir nesistemiškai. Dažniausiai keičiasi informacija ir bendradarbiauja tik tam tikros srities įstaigos, organizacijos asmeninių ryšių pagrindu.

11.2. Savivaldybėse nėra duomenų bazių, kuriose reguliariai būtų kaupiama visa informacija apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikus. Duomenys, kaupiami pavienių valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų tikslinėse duomenų bazėse, kitoms institucijoms ir įstaigoms dažniausiai neprieinami.

11.3. Sudėtingiems atvejams, kai vaikui ir tėvams reikia kompleksinės pagalbos, nėra aiškios valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų veiksmų schemos, atsakomybės tarp šių institucijų ir įstaigų pasidalijimo, neaišku, kas turėtų koordinuoti kompleksinės pagalbos teikimą.

11.4. Pagalba ir parama teikiama ne visiems vaikams, nes dėl nepakankamos tėvų atsakomybės ir per mažų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įgaliojimų ir (ar) išteklių dalis vaikų neregistruoti gyventojų registre ir pavienių įstaigų duomenų bazėse.

Šio projekto išvados aktualios ir šiandien. Kad šalyje nėra sistemos, kuri aiškiai apibrėžtų, kokia institucija atsakinga už socialinį darbą ir teikiamas socialines paslaugas socialinės rizikos šeimoms ir jose augantiems vaikams; beveik nedirbamas prevencinis darbas su socialinės rizikos šeimomis; daugelyje šalies miestų ir rajonų savivaldybių nepakankamai išplėtotas tarpinstitucinis bendradarbiavimas vaiko teisių apsaugos srityje ir kita, patvirtina

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu Darbo ir socialinių tyrimų instituto 2007 metais atlikto tyrimo „Vaikų skurdo ir socialinės atskirties mažinimo galimybės ir priemonės Lietuvoje“ rezultatai.

III. APRAŠO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

12. Šio aprašo tikslas – gerinti vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymo pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygas, užtikrinti kompleksinės pagalbos teikimą šiems vaikams ir jų tėvams.

13. Šio aprašo uždaviniai:

13.1. gerinti ugdymo, socialinių, sveikatos priežiūros paslaugų, švietimo pagalbos vaikui ir jo tėvams prieinamumą – didinti ugdymo programas vykdančių ir paslaugas teikiančių įstaigų, įvairinti paslaugas;

13.2. stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą siekiant užtikrinti veiksmingą kompleksinę pagalbą vaikams ir jų tėvams;

13.3. gerinti kompleksinės pagalbos kokybę, tobulinti šios srities specialistų kvalifikaciją;

13.4. valstybiniu ir vietos savivaldos lygmenimis vykdyti vaikų gyvenimo ir ugdymosi sąlygų situacijos kaitos stebėseną.

IV. APRAŠO ĮGYVENDINIMO SAVIVALDYBĖJE SCHEMA

14. Savivaldybės, atsižvelgdamos į socialinius, kultūrinius, ekonominius veiksnius ir išteklius, gerina ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo ir ugdymo (-si) sąlygas: kuo labiau įvairina sveikatos priežiūros paslaugų, švietimo programų vaikams ir tėvams, socialinės paramos, švietimo pagalbos vaikui ir tėvams formas ir užtikrina šių paslaugų prieinamumą visoms šeimoms, auginančioms vaikus nuo gimimo iki privalomojo mokymosi pradžios.

15. Savivaldybė:

15.1. ištiria jos teritorijoje gyvenančių šeimų, auginančių vaikus nuo gimimo iki 7 metų, švietimo programų, sveikatos priežiūros paslaugų, socialinės paramos ir švietimo pagalbos poreikį, įvertina turimus išteklius, parengia ir įgyvendina ne mažiau kaip 3 metų trukmės šių paslaugų plėtros planus;

15.2. tvarkydama vaikų apskaitą, sudaro neugdomų pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas vaikų nuo gimimo iki 7 metų (toliau – vaikai) sąrašus;

15.3. kartu su Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija plėtoja socialinės paramos šeimai informacinės sistemos (SPIS) galimybes – papildo ją švietimo srities rodikliais ir sukuria integralią duomenų apie vaikus ir jų tėvus savivaldybės teritorijoje bazę;

15.4. skleidžia ir teikia šeimoms, auginančioms vaikus, informaciją apie savivaldybėje (seniūnijoje) esančias švietimo, ugdymo programas, sveikatos priežiūros paslaugas, socialinę paramą ir švietimo pagalbą;

15.5. parenka ir (ar) įrengia patalpas, kuriose bus vykdomas ikimokyklinis ir (ar) priešmokyklinis ugdymas, teikiama kompleksinė pagalba;

15.6. užtikrina, kad būtų pakankamai kvalifikuotų ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo pedagogų, švietimo pagalbos, pirminės sveikatos priežiūros specialistų, socialinių darbuotojų ir kitų specialistų, teikiančių kompleksinę pagalbą vaikui ir tėvams;

15.7. prireikus organizuoja vaikų ir (ar) ikimokyklinio (priešmokyklinio) ugdymo pedagogų ir kitų specialistų pavėžėjimą iki ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir iš jos;

15.8. koordinuoja ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, švietimo pagalbą (pedagoginių psichologinių tarnybų, mokytojų švietimo centrų ir kitų) teikiančių įstaigų veiklą;

15.9. skatina savivaldybių tarybos nustatyta tvarka privačias iniciatyvas teikti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugas – suteikia patalpas panaudai ir kita;

15.10. organizuoja darbą su vaiku ir tėvais, jeigu nustatoma, kad šeimoje pažeidžiamos vaiko teisės;

15.11. nustato kompleksinės pagalbos teikimo kriterijus ir organizavimo tvarką – kompleksinės pagalbos teikėjus, organizavimo ir koordinavimo modelius, finansavimo principus, kai kompleksinė pagalba teikiama tėvų pageidavimu ar rekomendavus specialistams;

15.12. nustato tarpinstitucinės komandos (sudaromos ar jau veikiančios) sudarymo kriterijus (į ją gali įeiti sveikatos priežiūros, vaiko teisių apsaugos tarnybos specialistai, ikimokyklinio ugdymo auklėtojai, priešmokyklinio ugdymo pedagogai, psichologai, socialiniai pedagogai, specialieji pedagogai, teisėsaugos pareigūnai, socialiniai darbuotojai, kiti fiziniai asmenys, teikiantys paslaugas vaikams ir šeimai, ir kt.), parengia jos reglamentą, paveda jai visapusiškai išnagrinėti vaiko ir jo tėvų problemas, parengti bendrą pagalbos veiksmų vaikui ir jo tėvams planą;

15.13. koordinuoja šio aprašo įgyvendinimą savivaldybėje ir kasmet iki gruodžio 20 d. informaciją apie tai teikia Švietimo ir mokslo ministerijai.

V. VERTINIMO KRITERIJAI

16. Šio aprašo įgyvendinimo veiksmingumas vertinamas pagal tai, kiek:

16.1. įsteigta ikimokyklinio ugdymo auklėtojų, priešmokyklinio ugdymo pedagogų, švietimo pagalbos specialistų etatų;

16.2. savivaldybių pradėjo teikti kompleksinę pagalbą;

16.3. sumažėjo kūdikių namuose kūdikių ir vaikų iki 3 metų;

16.4. darbuotojų, teikiančių švietimo, sveikatos priežiūros, socialines paslaugas ikimokyklinio amžiaus vaikams ir jų tėvams, tobulino kvalifikaciją;

16.5. nustatyta socialinės rizikos šeimose augančių vaikų, kokio masto kompleksinė pagalba jiems suteikta;

16.6. nustatyta vaiko raidos ankstyvosios stadijos sutrikimų ir atlikta korekcijų.

VI. LAUKIAMŲ APRAŠO ĮGYVENDINIMO REZULTATAI

17. Įvykdžius šio aprašo uždavinius:

17.1. padidės ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumas vaikams tiek miesto, tiek ir kaimo gyvenamosiose vietovėse: iki 2012 metų savivaldybių ikimokyklinio ugdymo įstaigose bus įsteigta ne mažiau kaip 200 ikimokyklinio ugdymo auklėtojų ir (ar) priešmokyklinio ugdymo pedagogų etatų, ne mažiau kaip 100 švietimo pagalbos specialistų (socialinių pedagogų, psichologų, specialiųjų pedagogų) etatų – pedagoginėse psichologinėse tarnybose ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose;

17.2. kompleksinė pagalba vaikams nuo gimimo iki privalomojo mokymosi pradžios ir jų šeimoms bus pradėta teikti ne mažiau kaip 20 savivaldybių;

17.3. kūdikių ir vaikų iki 3 metų kūdikių namuose sumažės 10 procentų;

17.4. pagerės kompleksinės pagalbos kokybė: kvalifikacijos tobulinimo programose dalyvaus ne mažiau kaip 1 000 darbuotojų, teikiančių švietimo, sveikatos priežiūros, socialines paslaugas ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams ir jų tėvams;

17.5. mažės nepalankiomis gyvenimo ir ugdymo sąlygomis gyvenančių vaikų: bus nustatyta ir kompleksinė pagalba suteikta ne mažiau kaip 2 000 socialinės rizikos vaikų;

17.6. bus nustatyta ne mažiau kaip 1 000 vaiko raidos ankstyvosios stadijos sutrikimų ir atliekama jų korekcija.

VII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

18. Savivaldybės, atsižvelgdamos į socialinius, kultūrinius, ekonominius veiksnius ir turimus išteklius, gerina vaikų gyvenimo ir ugdymo (-si) sąlygas pagal šio aprašo ketvirtajame skyriuje pateiktą šio aprašo įgyvendinimo savivaldybėje schemą.

19. Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija pagal kompetenciją padeda savivaldybėms gerinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo ir ugdymo (-si) sąlygas, vykdydamos priede pateiktas šio aprašo įgyvendinimo priemones.

Vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymo pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio aprašo priedas

VAIKŲ NUO GIMIMO IKI PRIVALOMOJO MOKYMO PRADŽIOS GYVENIMO IR UGDYMO SĄLYGŲ GERINIMO MODELIO APRAŠO ĮGYVENDINIMO PRIEMONIŲ 2009–2012 METŲ PLANAS

Eil. Nr.	Uždaviniai	Priemonės	Atsakingi vykdytojai	Įvykdymo terminas	Preliminarus Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikis (tūkst. litų)				
					iš viso	2009 metais	2010 metais	2011 metais	2012 metais
1.	Gerinti ugdymo, socialinių, sveikatos priežiūros paslaugų, švietimo pagalbos vaikui ir jo tėvams prieinamumą – didinti ugdymo programas vykdančių ir paslaugas teikiančių įstaigų, įvairinti paslaugas	1.1. Parengti ir patvirtinti ikimokyklinio ugdymo paslaugų planavimo savivaldybėse metodiką	Švietimo ir mokslo ministerija	2009 metai	7	7	–	–	–
		1.2. Parengti ir patvirtinti kūdikių ir vaikų raidos sutrikimų patikros metodines rekomendacijas	Sveikatos apsaugos ministerija	2010 metai	10	–	10	–	–
		1.3. Finansuoti ikimokyklinio ugdymo auklėtojo ir (ar) priešmokyklinio ugdymo pedagogo etatus rugsėjo–gruodžio mėnesiais pagal sudarytas su savivaldybėmis sutartis įsteigtose naujose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupėse tose vietovėse, kuriose nėra nė vienos ikimokyklinio ugdymo įstaigos ar ikimokyklinio (priešmokyklinio) ugdymo grupės ir yra ikimokyklinio (priešmokyklinio) amžiaus vaikų	Švietimo ir mokslo ministerija, savivaldybės	2011–2012 metai	3 000	–	–	1 500	1 500
		1.4. Konkurso būdu atrinkti ir finansuoti bandomuosius projektus, skirtus kompleksinėms paslaugoms teikti tėvams iki vaikui gimstant ir jam gimus, taip pat iki vaikas pradės lankyti mokyklą	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, savivaldybės	2011–2012 metai	200	–	–	80	120

Eil. Nr.	Uždaviniai	Priemonės	Atsakingi vykdytojai	Įvykdymo terminas	Preliminarus Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikis (tūkst. litų)				
					iš viso	2009 metais	2010 metais	2011 metais	2012 metais
		1.5. Parengti pavyzdžius teisės aktų, skirtų Vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymo pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio aprašui savivaldybėse įgyvendinti	Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, savivaldybės	2009, 2011 metai	60	30	–	30	–
		1.6. Išplėsti esamą socialinės paramos šeimai informacinę sistemą – pritaikyti ją ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programose nedalyvaujančių vaikų apskaitai atlikti	Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, savivaldybės	2011 metai	150	–	–	150	–
2.	Stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą siekiant užtikrinti veiksmingą kompleksinę pagalbą vaikams ir jų tėvams	2.1. Organizuoti savivaldybių administracijai ar savivaldybių ir seniūnijų atstovams tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimo ir plėtros mokymą	Švietimo ir mokslo ministerija, savivaldybės	2009, 2011, 2012 metai	130	40	–	60	30
		2.2. Parengti ir išleisti skirtą savivaldybių (seniūnijų) tarpinstitucinėms komandoms metodinę medžiagą kompleksinės pagalbos teikimo klausimais	Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	2011 metai	50	–	–	50	–
		2.3. Konkurso būdu atrinkti ir finansuoti tarpinstitucinio bendradarbiavimo savivaldybėse projektus, siekiant skatinti kompleksinės pagalbos teikimą vaikams ir jų tėvams	Švietimo ir mokslo ministerija	2009, 2012 metai	300	150	–	–	150
		2.4. Įkurti savivaldybių administracijų švietimo padaliniuose kompiuterizuotas darbo vietas, kad šių padalinių darbuotojai galėtų naudotis socialinės paramos informacine sistema, papildyta švietimo srities rodikliais	Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, savivaldybės	2011, 2012 metai	1 000	–	–	500	500

Eil. Nr.	Uždaviniai	Priemonės	Atsakingi vykdytojai	Įvykdymo terminas	Preliminarus Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikis (tūkst. litų)				
					iš viso	2009 metais	2010 metais	2011 metais	2012 metais
		2.5. Rinkti duomenis apie gerąją tarpinstitucinio bendradarbiavimo teikiant kompleksinę pagalbą vaikams ir jų tėvams savivaldybėse patirtį, skleisti šią patirtį – išleisti leidinį apie ją	Švietimo ir mokslo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	2012 metai	50	–	–	–	50
3.	Gerinti kompleksinės pagalbos kokybę, tobulinti šios srities specialistų kvalifikaciją	3.1. Parengti ir vykdyti kvalifikacijos tobulinimo programas ikimokyklinio ugdymo auklėtojams, socialiniams darbuotojams, dirbantiems su socialinės rizikos ir socialinės atskirties sąlygomis gyvenančiais vaikais ir jų tėvais	Švietimo ir mokslo ministerija	2009, 2011, 2012 metai	380	80	–	150	150
		3.2. Parengti ir patvirtinti ankstyvojo kūdikių ir vaikų raidos sutrikimų nustatymo mokymo programą šeimos gydytojams ir slaugytojams	Sveikatos apsaugos ministerija	2010 metai	100	–	100	–	–
		3.3. Rengti pirminės sveikatos priežiūros paslaugas teikiantiems gydytojams ir slaugytojams kvalifikacijos tobulinimo seminarus kūdikių ir vaikų raidos sutrikimų patikros metodikos taikymo klausimais	Sveikatos apsaugos ministerija	2010–2012 metai	90	–	30	30	30
		3.4. Aprūpinti šeimos gydytojus priemonėmis kūdikių ir vaikų raidos sutrikimų patikrai atlikti	Sveikatos apsaugos ministerija	2010–2012 metai	300	–	100	100	100
		3.5. Steigti švietimo pagalbos vaikui ir tėvams specialistų etatus pedagoginėse psichologinėse tarnybose ir švietimo įstaigose, teikiančiose ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą	Švietimo ir mokslo ministerija, savivaldybės	2011, 2012 metai	3 000	–	–	1 500	1 500

Eil. Nr.	Uždaviniai	Priemonės	Atsakingi vykdytojai	Įvykdymo terminas	Preliminarus Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikis (tūkst. litų)				
					iš viso	2009 metais	2010 metais	2011 metais	2012 metais
4.	Valstybiniu ir vietos savivaldos lygmenimis vykdyti vaikų gyvenimo ir ugdymosi sąlygų situacijos kaitos stebėseną	4.1. Ištirti finansuotų bandomųjų projektų, skirtų kompleksinėms paslaugoms teikti tėvams iki gimstant vaikui ir jam gimus, taip pat kol vaikas pradės lankyti mokyklą, veiksmingumą	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	2012 metai	30	–	–	–	30
		4.2. Kas 2 metai atlikti vaikų gyvenimo ir ugdymosi sąlygų situacijos kaitos vertinimą savivaldybėse	Švietimo ir mokslo ministerija	2010; 2012 metai	160	–	80	–	80
	Iš viso				9 017	307	320	4 150	4 240